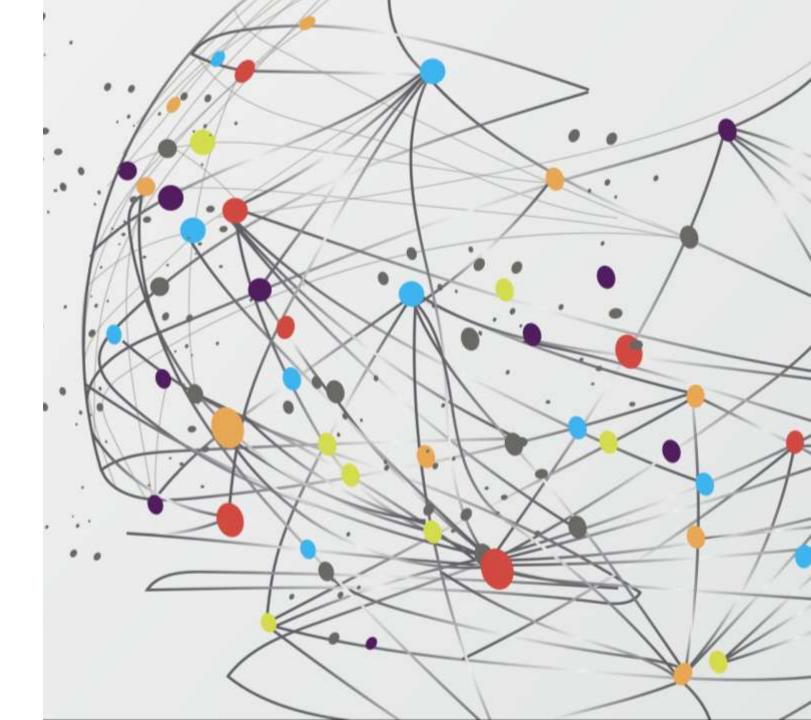
WEB TABANLI PROGRAMLAMA

BÖLÜM 8

FONKSİYON, DİZİ VE NESNELER JAVASCRIPT'TE FONKSİYON, DİZİ VE NESNELER

Prof. Dr. Turgay Tugay Bilgin

turgay.bilgin@btu.edu.tr

GENEL BAKIŞ...

- 8.1) Fonksiyon Tanımlama
- 8.2) Fonksiyon Çağırma
- 8.3) Parametre Alan Fonksiyonlar
- 8.4) Değer Döndüren Fonksiyonlar (return İfadesi)
- 8.5) JavaScript Nesneleri: Dizgi Nesnesi (String Object)
 - 8.5.1) Dizgi Uzunluğunu Bulmak
- 8.5.2) Dizginin Belirli Bir Karakterine Erişim: charAt () Metodu
 - 8.5.3) Dizgileri Arka Arkaya Birleştirmek: concat ()
- 8.5.4) Dizgileri Belirli Bir Karaktere Göre Parçalamak: split()
 - 8.5.5) Dizgiden Alt Dizgi Türetmek: substring()
 - 8.5.6) Dizginin Tümünü Küçük Veya Büyük Harfe Çevirme

- 8.6) JavaScript'te Diziler
 - 8.6.1) Dizilerin Uzunluğu
 - 8.6.2) Dizilerin Sıralanması: sort () Metodu
- 8.7) JavaScript'te Tarih Nesnesi
- 8.8) Tarih Nesnesi Metotları
 - 8.8.1) getTime() Metodu
 - 8.8.2) getFullYear() Metodu
 - 8.8.3) getDay() Metodu
 - 8.8.4) Diğer Tarih Metotları
- 8.9) Özet

(8.1) FONKSİYON TANIMLAMA

- Modern programlama dillerinin çoğunda bulunan dizi yapıları ve fonksiyonlar Javascript dilinde de mevcuttur. Bunların yanı sıra C, C++, Java ve C# dilleri gibi JavaScript dili de nesneye yönelik bir programlama dilidir.
- Programlama dillerinde fonksiyon yapıları sayesinde gereksiz kod tekrarları engellenir. Örneğin bir ürüne ait KDV hesaplama işlemi gerçekleştirilecekse bunu her seferinde kodlamak yerine bunu hesaplayan bir fonksiyon yazılarak gerekli olduğu her yerde çağırılabilir. Javascript dilinde basit bir fonksiyon tanımlama örneği aşağıda verilmiştir. Örnekte parametre almayan bir fonksiyon oluşturulmuştur.

```
<html><head>
<script type="text/javascript">
function Selamla()
{
   alert("Merhaba!");
}
</script>
</head></html>
```

Kod 8.1 Fonksiyon tanımlama

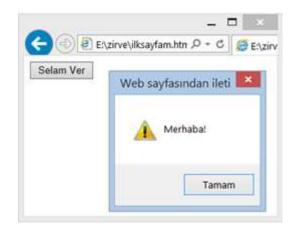
Hatırlatma & Javascript dilinde "alert" komutu, kullanıcıya bilgi mesajı içeren ve sadece "Tamam" (eğer web tarayıcı İngilizce ise "OK<u>") butonu</u> görüntüleyen bir pencere oluşturur. Bu pencerede "Tamam" (veya "OK") butonu tıklanmadığı sürece web tarayıcıda başka hiçbir işlem yapılamaz.

(8.2) FONKSİYON ÇAĞIRMA

- JavaScript dilinde fonksiyonlar çoğunlukla buton, seçenek kutusu, metin kutusu, açılan kutu gibi HTML form elemanlarına tanımlanan tıklama olayları ile çağırılır. Fakat, JavaScript kodlarının kendi içerisinde de JavaScript fonksiyonları çağırılabilir.
- Aşağıdaki örnekte bir HTML butona tıklanınca ekrana "Merhaba" yazan Bölüm 8.1'deki örnek fonksiyon çağırılmıştır.

Kod 8.2 Fonksiyon çağırma

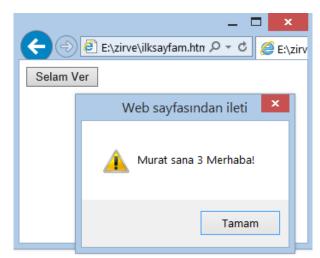
• Yukarıdaki kodları **sayfam.html** adıyla kaydederek web tarayıcısında çalıştırdığınızda Şekil 8.1'deki görüntü elde edilir. Bu uygulamada "Selam ver" butonu tıklanınca Şekil 8.1'deki gibi bir pencere içerisinde "Merhaba" yazısı görünecektir.

Şekil 8.1. JavaScript dilinde fonksiyon kullanımı

(8.3) PARAMETRE ALAN FONKSİYONLAR

• Diğer tüm programlama dillerinde olduğu gibi JavaScript fonksiyonları da parametre alabilirler. Parametreler aralarına virgül yerleştirilerek kullanılır ve parametre sayısında bir sınırlama yoktur. Aşağıdaki örnekte selamla fonksiyonu isim olarak Murat ve adet olarak 3 değerini parametre olarak almaktadır.

Şekil 8.2. JavaScript dilinde parametre alan fonksiyon örneği

Kod 8.3 Parametre alan fonksiyonlar

• Yukarıdaki kodları **sayfam.html** adıyla kaydederek web tarayıcısında çalıştırdığınızda Şekil 8.2'deki görüntü elde edilir.

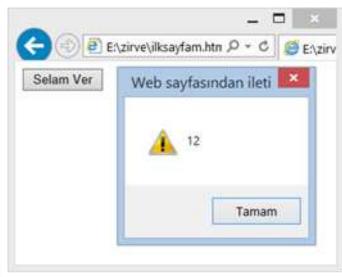
(8.4) DEĞER DÖNDÜREN FONKSİYONLAR (RETURN İFADESİ)

• JavaScript dilinde C/C++/C#/Java dillerinde olduğu gibi fonksiyonlar çağırıldıkları konuma değer döndürebilirler. Döndürülecek değer return ifadesi ile belirtilir.

Hatırlatma & "return" ifadesi içeren satır fonksiyon bloğunun en son satırı olmalıdır.

Kod 8.4 Değer döndüren fonksiyonlar

```
<html><head>
<script type="text/javascript">
function topla(sayi1, sayi2)
   return sayi1 + sayi2;
function hesapla()
   var sonuc;
   sonuc = topla(3, 9);
   alert(sonuc);
</script>
</head><body>
<form>
<input type="button" onclick="hesapla()" value="Selam Ver">
</form>
</body></html>
```


Şekil 8.3. JavaScript dilinde değer döndüren fonksiyon örneği

• Yukarıdaki kodları **sayfam.html** adıyla kaydederek web tarayıcısında çalıştırdığınızda Şekil 8.4'teki görüntü elde edilir. Örnekte buton tıklandığında hesapla() fonksiyonu çağırılıyor, o da kendi içinde topla() fonksiyonunu 3 ve 9 parametreleri ile çağırarak toplama işlemi yaptırıyor. topla() fonksiyonu iki sayıyı toplayıp sonuç değeri hesapla() fonksiyonuna geri döndürmektedir. Örnek çalıştırıldığında ekranda 12 sayısı görüntülenir.

(8.6) JAVASCRIPT NESNELERİ: DİZGİ NESNESİ (STRING OBJECT)

• JavaScript dili C++/C# ve Java gibi nesneye yönelik bir yapıda geliştirilmiştir. JavaScript dilinde nesneler new anahtar kelimesi kullanılarak oluşturulur. Bir dizgi (string) nesnesi oluşturmak için aşağıdaki yazım biçimi kullanılır:

```
var a = new String("merhaba");
```

• Yukarıda dizgi türünden bir a nesnesi oluşturulmaktadır. Bu nesnenin içinde "merhaba" dizgisi depolanmaktadır.

8.5.1 Dizgi Uzunluğunu Bulmak: Bir dizgi nesnesinin uzunluğu length ifadesi ile öğrenilebilir.

Hatırlatma &√ length ifadesi bir metot olmadığından sonunda parantezler kullanılmaz.

Kod 8.5 Dizgi uzunluğunu bulmak

Yukarıdaki kodları **sayfam.html** adıyla kaydederek web tarayıcısında çalıştırdığınızda şu çıktı elde edilir:

Bilmece uzunluğu:18

8.5.2 Dizginin Belirli Bir Karakterine Erişim: charAt () Metodu: Bir dizgi nesnesi bir dizi gibi düşünülebilir. Bizim sıra numarasını belirttiğimiz herhangi bir karaktere erişmek için charAt () metodu kullanılır. Örneğin dizginin 3. Karakterine

charAt (3) şeklinde erişilir.

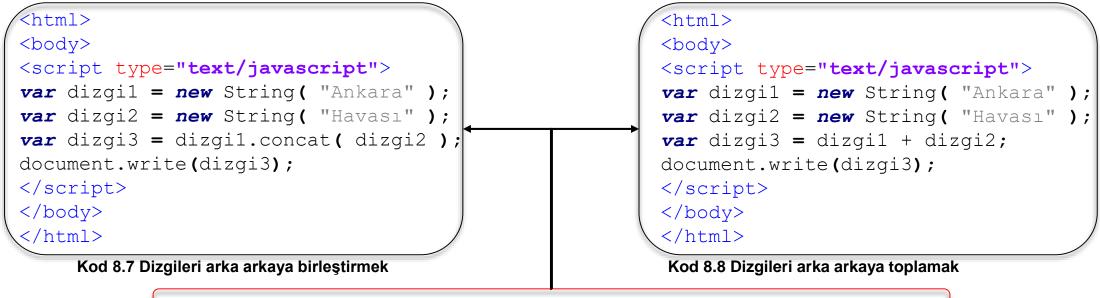
• Yandaki kodları **sayfam.html** adıyla kaydederek web tarayıcısında çalıştırdığınızda şu çıktı elde edilir:

0.karakter: B
1.karakter: u
2.karakter:
3.karakter: k
4.karakter: ö

Hatırlatma & Diğer tüm programlama dillerinde olduğu gibi dizi indislerinin sıfırdan başladığı unutulmamalıdır.

```
<html>
<body>
<script type="text/javascript">
   var str = new String( "Bu köse kis
kösesi" );
   document.write("<br />0. karakter: " +
str.charAt(0));
   document.write("<br />1. karakter: " +
str.charAt(1));
   document.write("<br />2. karakter: " +
str.charAt(2));
   document.write("<br />3. karakter: " +
str.charAt(3));
   document.write("<br />4. karakter: " +
str.charAt(4));
</script>
</body>
</html>
```

- 8.5.3 Dizgileri Arka Arkaya Birleştirmek: concat(): Javascript dilinde birinci dizgi nesnesinin arkasına ikinciyi ekleyerek yeni bir nesne oluşturmak için concat() metodu kullanılır.
- Aşağıdaki örneklerde dizgil ve dizgil şeklinde iki dizgi birleştirilerek dizgil oluşturuluyor ve ekrana yazdırılıyor.

Aynı örnek concat () yerine toplama operatörü ile de yazılabilir. Sonuç değişmeyecektir.

• Yukarıdaki kodları **sayfam.html** adıyla kaydederek web tarayıcısında çalıştırdığınızda şu çıktı elde edilir:

AnkaraHavası

8.5.4 Dizgileri Belirli Bir Karaktere Göre Parçalamak: split(): Dizgi nesneleri belirli bir karaktere göre parçalara ayrılabilir, bu durumda her bir parça bağımsız bir dizgi nesnesi olacaktır. Bunun için split() metodu kullanılır:

```
dizgi.split(ayıraç, alınacak parça sayısı);
```

- split metodu 2 parametre alır:
- → ayıraç: dizgi hangi karakterler görüldüğünde parçalanacaksa o karakter ayıraç olarak verilir.
- → alınacak parça sayısı: parçalanan dizginin kaç adet elemanının alınacağını bildirir.

Kod 8.9 Dizgileri belirli bir karaktere göre parçalamak

• Yukarıdaki örnekte dizgi boşluk karakteri görülen her konumda parçalanarak yeni bir dizi elemanı elde edilmekte ve elde edilen dizinin ilk 3 elemanı alınarak "parçalar" isimli dizi değişkeninde depolanmaktadır. Örnek çalıştırıldığında şu çıktı elde edilir:

```
Üç,tunç,tas
```

8.5.5 Dizgiden Alt Dizgi Türetmek: substring(): substring() metodu bir dizgi nesnesinin sizin verdiğiniz bir başlangıç numarasından yine sizin verdiğiniz bir bitiş numarasına kadar olan (bitişin kendisi dahil değil) kısmını seçerek kullanabilmenize olanak sağlar. Genel kullanım şekli şöyledir:

```
dizgiAdi.substring(başlangıç, bitiş)
```

• Başlangıç değeri sıfırdan (0) başlar ve dizginin gerçek boyutunun 1 eksiğine kadar değer alabilir. Bitiş değeri de sıfırdan başlar ve dizginin gerçek boyutunun 1 eksiğine kadar değer alabilir. Bitiş değeri opsiyoneldir, verilmediği takdirde dizginin sonuna kadar tüm değerler alınır.

Yandaki kodları **sayfam.html** adıyla kaydederek web tarayıcısında çalıştırdığınızda şu çıktı elde edilir:

k İkiBinOnYe nOnYedi Ağustos

Kod 8.10 Dizgiden alt dizgi türetmek

8.5.6 Dizginin Tümünü Küçük Veya Büyük Harfe Çevirme:

- Bir dizgi nesnesinin;
 - → tüm karakterlerini küçük harfe çevirmek için toLowerCase() Metodu,
 - → tüm karakterlerini büyük harfe çevirmek için toUpperCase() Metodu kullanılır.

Kod 8.11 Dizginin tümünü küçük veya büyük harfe çevirme

Yandaki kodları **sayfam.html** adıyla kaydederek web tarayıcısında çalıştırdığınızda şu çıktı elde edilir:

```
ikibinonyedi ağustos
İKIBINONYEDI AĞUSTOS
```

Hatırlatma & tolowercase() ve touppercase() metotlarını Türkçe metinlerde kullanırken dikkatli olunmalıdır. Çünkü Türkçemizdeki küçük i harfi touppercase() metodu tarafından büyük I harfine dönüştürülmektedir. Bunun sebebi ingiliz alfabesinde küçük i harfinin büyüğünün büyük I harfi olmasıdır. Yukarıdaki örnekte bu problem açıkça görülmektedir.

(8.6) JAVASCRIPT'TE DİZİLER

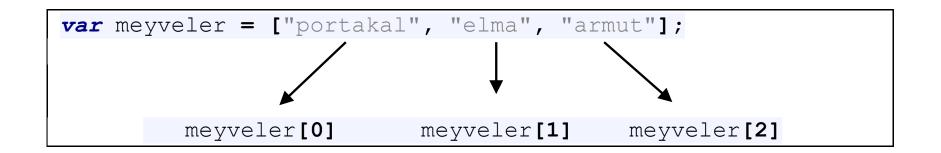
 JavaScript dilinde diziler nesnedirler. Bu sebeple dizi oluşturulurken new Array anahtar kelimesi kullanılır. Diziler hem sayısal değerlerden oluşabildiği gibi hem de string (dizgi) türünden değerlerden oluşabilir. Aşağıda her ikisine de bir örnek verilmiştir:

```
var meyveler = new Array( "portakal", "elma", "armut" );
var fiyatlar = new Array( 12, 9, 21, 34, 17 );
```

 Bunların dışında new Array() kullanmadan doğrudan değişken adına köşeli parantezler içerisinde değerler girilerek de dizi tanımlanabilir. Aşağıda her iki-sine de bir örnek verilmiştir:

```
var meyveler = ["portakal", "elma", "armut"];
var fiyatlar = [ 12, 9, 21, 34, 17 ];
```

• Diğer tüm programlama dillerinde olduğu gibi dizilerin indis değerleri sıfırdan başladığından elemanlara erişim aşağıdaki gibidir:

(8.6.1) DİZİLERİN UZUNLUĞU

• Diziler bir nesne olduğundan dizilerin eleman sayısı yani uzunluğunu bulmak nesnelerdeki gibi length anahtar kelimesi ile gerçekleştirilir.

Kod 8.12 Dizilerin uzunluğu

 Yukarıdaki kodları sayfam.html adıyla kaydederek web tarayıcısında çalıştırdığınızda şu çıktı elde edilir:

```
Meyveler uzunluğu:3
```

(8.6.2) DİZİLERİN SIRALANMASI: SORT() METODU

 Dizilerin sıralanması sort() metodu aracılığıyla gerçekleştirilir. Aşağıda sort() metodu kullanımı için bir örnek verilmiştir: Kod 8.13 Dizilerin sıralanması

Yukarıdaki kodları **sayfam.html** adıyla kaydederek web tarayıcısında çalıştırdığınızda şu çıktı elde edilir:

 Mayırıalar dizigi yarıtakal alma armıt

```
Meyveler dizisi :portakal,elma,armut

Sıralı Meyveler :armut,elma,portakal
```

Hatırlatma & sort () metodu sadece alfabetik sıralama yapar, sayısal sıralama gerçekleştirmez, sayısal sıralama yapmak için diğer programlama dillerinde olduğu gibi sıralama işlemi yapan kod yazmanız gerekir.

(8.7) JAVASCRIPT'TE TARİH NESNESİ

- JavaScript dilinde tarih tipinden verileri depolamak için tarih nesnesi kullanılır. Tarih nesnesi diğer tüm nesne tiplerinde olduğu gibi new anahtar kelimesi ve Date() ifadesi ile oluşturulur. Tarih nesnesi;
 - \rightarrow Y₁l,
 - \rightarrow Ay,
 - → Gün,
 - → Saat,
 - → Dakika,
 - \rightarrow Saniye,
 - → Milisaniye

bileşenleri içerir. Tarih nesnesi oluşturulurken hiçbir parametre verilmeden new Date() şeklinde kullanıldığında <u>o anki tarihi içeren</u> bir nesne oluşturulmuş olur.

Kod 8.14 JavaScript'te tarih nesnesi

Mon Feb 13 2017 22:17:31 GMT+0300(Türkiye Yaz Saati)

Hatırlatma & Date () nesnesi kullanıldığı andaki tarih değerini alır ve sadece onu görüntüler, herhangi bir güncelleme işlemi yapmaz. Yukarıdaki örneği çalıştırdığınızda web tarayıcınızda Yenile (Refresh) butonuna bastığınızda farklı bir tarih alındığını göreceksiniz.

• Date () nesnesine parametre verilerek istenilen bir tarihi depolayan bir nesne oluşturulabilir. Bunun için aşağıdaki gibi bir sıralama ile tarih bileşenleri içeren bir dizgi parametre olarak verilmelidir.

```
new Date(yıl,ay,gün,saat,dakika,saniye)
```

```
<html>
<body>
<script type="text/javascript">
var tarih = new Date(2013,09,12,13,14,00);
document.write(tarih);
</script>
</body>
</html>
```

Kod 8.15 JavaScript'te tarih nesnesi

• Yandaki kodları **sayfam.html** adıyla kaydederek web tarayıcısında çalıştırdığınızda şu çıktı elde edilir:

```
Sat Oct 12 2013 13:14:00 GMT+0300
```

Hatırlatma & Date () nesnesi ile alınan tarih bilgisi aslında sizin bilgisayarınızın sistem saatinden alınır, dolayısıyla bilgisayarınızın saat ve tarihi hatalı ise görüntülenen tarih de hatalı olacaktır.

Hatırlatma & Date () nesnesi içinde kullanılan gün ve ay isimleri işletim sisteminiz Türkçe olsa bile İngilizcedir

(8.8) TARİH NESNESİ METOTLARI

 Tarih nesnesinin içeriğini değiştirmek veya belirli bölümlerini ekranda görüntülemek için birçok hazır metot bulunmaktadır. Bunlardan en sık kullanılan birkaçı aşağıdaki bölümlerde verilmiştir.

(8.8.1) gettime() METODU

Kod 8.16 getTime() metodu

- Bu metot ile 01.01.1970 yılından itibaren parametre olarak aldığı tarihe kadar geçen süreyi milisaniye cinsinden ekranda görüntüler. Bunun en büyük faydası, iki farklı tarih arasındaki farkı alırken artık yıllar veya farklı sayıda gün içeren aylar arasında fark hesabı yapma zorunluluğunu ortadan kaldırmasıdır.
- Yukarıdaki kodları sayfam.html adıyla kaydederek web tarayıcısında çalıştırdığınızda 01.01.1970 tarihinden itibaren 01.01.2013 yılına kadar geçen süre mili-saniye cinsinden ekrana aşağıdaki gibi yazdırılacaktır.

1359669600000

(8.8.2) getfullyear() METODU

• Bu metot ile tarih nesnesinin içerdiği değerin 4 haneli yıl bilgisi elde edilebilir.

Kod 8.17 getfullYear() metodu

 Yukarıdaki kodları sayfam.html adıyla kaydederek web tarayıcısında çalıştırdığınızda şu çıktı elde edilir:

2013

(8.8.3) getday() METODU

• Bu metot ile tarih nesnesinin içerdiği değerin gün bilgisi 0-6 arası sayısal değer olarak elde edilebilir. Bu değerler içinde sıfır (0) değeri Pazar gününü 6 değeri ise Cumartesi gününü belirtir.

Hatırlatma & Günlerin numaraları işletim sisteminizde haftanın başlangıç günü ayarına göre değişiklik gösterebilir.

Kod 8.18 getDay() metodu

• Yukarıdaki kodları **sayfam.html** adıyla kaydederek web tarayıcısında çalıştırdığınızda şu çıktı elde edilir:

5

Buradan hareketle 2013 yılının 1 Ocak gününün Cumartesi günü olduğu sonucuna varılır.
 Günleri sayı olarak değil, gün adı olarak yazdırmak isterseniz gün adlarını tutan bir dizi kullanabilirsiniz.

Kod 8.19 getDay() metodu ile gün adları yazdırma

```
<ht.ml>
<body>
<script type="text/javascript">
var tarih = new Date (2013,01,01,00,00,00);
var qunler = [ "Pazar",
                "Pazartesi",
                "Salı",
                "Carşamba",
                "Persembe",
                "Cuma",
                "Cumartesi"];
document.write(qunler[tarih.getDay()]);
</script>
</body>
</html>
```

 Yandaki kodları sayfam.html adıyla kaydederek web tarayıcısında çalıştırdığınızda şu çıktı elde edilir:

Cuma

(8.8.4) DİĞER TARİH METOTLARI

- Bu bölümde örnek verilen metotların dışında:
 - > saat bilgisini almayı sağlayan getHours(),
 - > saniye bilgisini almayı sağlayan getSeconds (),
 - ➤ milisaniye bilgisini almayı sağlayan getMilliSeconds (),
 - ➤ dakika bilgisini almayı sağlayan getMinutes (),
 - ay bilgisini almayı sağlayan getMonths ()

metotları da bulunmaktadır. Bunların her birinin kullanımı yukarıda verilen örnekler ile aynı olduğundan örnek verilmemiştir.

(8.9) ÖZET

• JavaScript dilinde fonksiyonlar çoğunlukla buton, seçenek kutusu, metin kutusu, açılan kutu gibi HTML form elemanlarına tanımlanan tıklama olayları ile çağırılır. Diğer tüm programlama dillerinde olduğu gibi JavaScript fonksiyonları da parametre alabilirler. JavaScript dili C++/C# ve Java gibi nesneye yönelik bir yapıda geliştirilmiştir. Nesneler new anahtar kelimesi kullanılarak oluşturulur. JavaScript dilinde diziler nesnedirler. Bu sebeple dizi oluşturulurken new Array anahtar kelimesi kullanılır. Diziler hem sayısal değerlerden oluşabildiği gibi hem de string(dizgi) türünden değerlerden oluşabilir. JavaScript dilinde tarih tipinden verileri depolamak için tarih nesnesi kullanılır. Tarih nesnesi diğer tüm nesne tiplerinde olduğu gibi new anahtar kelimesi ve Date () ifadesi ile oluşturulur.